

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, מועד ב' תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 011241
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון שאלון מותאם

הוראות לנבחן

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות. יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות

חלק שני – לשון – 50 נקודות

פרק א: שם המספר

פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).

ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

נספחים: נספח 1 – מאמרים; נספח 2 – דף עזר.

הנחיות מיוחדות למועד זה: בפרק ב (תחביר) ובפרק ג (מערכת הצורות) חמש שאלות בכל פרק (לכל שאלה – 12

נקודות). תוכלו לענות, באופן מלא או חלקי, על כל השאלות בפרק זה, אך מספר הנקודות שתוכלו לצבור בפרק

לא יעלה על 40 נקודות.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

שאלה 1

א. (1) השפה מעצבת את תפיסת המציאות של דובריה.

ב. אומנם השפה משפיעה על תפיסת המציאות, אך יש גורמים רבים מאוד מלבד השפה המעצבים את תפיסת המציאות שלנו, שהרי גם דוברי אותה השפה תופסים את המציאות באופנים שונים מאוד.

שאלה 2

מצד אחד, האינטרנט תורם להכחדת שפות: האנגלית היא שפת האינטרנט, וככל שהשימוש באינטרנט מתרחב, האנגלית נהפכת לשפה כלל-עולמית שבה העולם כולו יכול לתקשר, ולכן מספר השפות המדוברות צפוי להצטמצם מ-6,000 למאות בודדות. מצד אחר, דווקא האינטרנט הופך את לימוד השפות לזמין ולפשוט יותר מאי פעם – כל אחד יכול ללמוד דרכו שפה חדשה בקלות – וכך הוא מסייע להפיץ שפות ולשמר אותן. האירוניה היא שאותו אמצעי עצמו גורם לשתי תוצאות הפוכות: גם להיעלמות שפות וגם לשימורן.

שאלה 3

המסקנה המשותפת היא ששפת האם פונה אל הרגש, ואילו שפה זרה פונה אל השכל: במחקרו של קוסטה מי שנשאל בשפת האם קיבל החלטה רגשית יותר, ומי שנשאל בשפה זרה קיבל החלטה רציונלית יותר; ולדברי מנדלה, דיבור בשפה שהאדם מבין מגיע אל מוחו (שכלו), ואילו דיבור בשפת האם שלו מגיע אל ליבו (רגשותיו).

שאלה 4

א. הוכחה מפסקה ד': "תוצאותיו היו מקובלות במשך שנים רבות" – הפועל בזמן עבר מלמד שהתוצאות היו מקובלות בעבר, וכיום הן כבר אינן מקובלות. (אפשר גם: "במשך שנים חשבו חוקרים כי דוילשוניים גורמת לילדים האלה להיות דווקא בעמדת נחיתות" – הניסוח בעבר מלמד שהיום כבר לא חושבים כך; ומן המאמר ידוע שכיום מייחסים לדוילשוניים דווקא יתרון מוחי.)
הוכחה מפסקה ה': "מחקרים אחרים הוכיחו יתרון קוגניטיבי של האדם הדוילשוני" – מחקרים אחרים מצאו את ההפך מן המחקר הקנדי (יתרון ולא עיכוב), ולכן תוצאותיו נסתרו.

ב. הרכיב שלא הובא בחשבון הוא המעמד החברתי-כלכלי של הילדים. במחקר השוו ילדים דוברי שפה אחת ממעמד בינוני-גבוה לילדים דוילשוניים ממעמד נמוך. ייתכן שהעיכוב השפתי שנמצא אצל הדוילשוניים נבע ממעמדם החברתי-כלכלי הנמוך (למשל מתנאים ומהזדמנויות לימודיות דלים יותר) ולא מן הדוילשוניות עצמה, ולכן אי אפשר לקבוע שהדוילשוניות היא שגרמה לעיכוב.

שאלה 5 – סקירה לדוגמה

דו־לשוניות: מחשש ליתרון

דו־לשוניות היא היכולת לתקשר בשתי שפות. במהלך המאה ה־20 השתנתה מן הקצה אל הקצה התפיסה בנוגע לאנשים דו־לשוניים, וכיום מקובל להניח כי ידיעת שתי שפות מקנה יתרונות רבים (דינור, 2020; קופפר, 2015). באמצע המאה הקודמת סברו כי ילדים הגדלים בבית דו־לשוני יתקשו בלימודים ואף עלולים לפתח פיצול אישיות (דינור, 2020). מחקר שנערך בקנדה בשנות השבעים הסיק כי ילדים דו־לשוניים מעוכבים בהתפתחות השפה, אך הוא לא הביא בחשבון את הפער במעמד החברתי־כלכלי בין הקבוצות שהושו (קופפר, 2015). עם זאת, כבר בשנות השישים החלה התפיסה להשתנות, ומחקרים חדשים הצביעו דווקא על יתרונות (דינור, 2020; קופפר, 2015).

היתרון הראשון הוא קוגניטיבי: ילדים דו־לשוניים מנהלים ביעילות תהליכי חשיבה גבוהים, כגון פתרון בעיות וזיכרון, מתאפיינים בגמישות מחשבתית ומבצעים משימות במאמץ קטן יותר (קופפר, 2015). יתרון נוסף נוגע לבריאות המוח: הדו־לשוניות מעכבת את הופעתן של דמנציה ושל אלצהיימר, גם כשהשפה הנוספת נלמדת בגיל מבוגר (דינור, 2020; קופפר, 2015). לבסוף, לדו־לשוניות יש גם יתרון חברתי ותרבותי: דו־לשוניים נוטים להיות אמפתיים יותר, ומבינים לעומק תרבות אחרת ואף את תרבותם שלהם (דינור, 2020). נראה אפוא כי ידיעת שפה נוספת תורמת לאדם בתחומים רבים – מן המוח ועד הקשר עם הזולת.

ביבליוגרפיה

דינור, ד' (דצמבר, 2020). האם כדאי לדבר עם ילדים בשתי שפות? **מגזין אפוק**. אוּחזר מ־epoch.org.il.
קופפר, ר' (פברואר, 2015). היתרונות של חינוך דו־לשוני. **הארץ**. אוּחזר מ־haaretz.co.il.

חלק שני – לשון (50 נקודות)

שאלה 6

- בעשרים ושניים בפברואר בשנת אלפיים עשרים ושתיים
- חמש השפות; תשעה מיליון
- שני סוגים; בשלוש השנים
- פי שלושה
- בעמוד שישים ואחת
- תשעה בתי ספר
- אלף שבע מאות שבעים ושניים תלמידות ותלמידים

שאלה 7

- א. • משפט (1) – משפט מורכב: [מי שאינו יודע שפות זרות], פסוקית נושא אינו יודע דבר על השפה שלו עצמו.
משפט (2) – משפט איחוי: [אומנם בעתיד תהיה האנגלית השפה השימושית ביותר], איבר א [אך ידיעת שפה נוספת נושאת עימה יתרונות רבים]. איבר ב
• המרה: אם אדם אינו יודע שפות זרות, הוא אינו יודע דבר על השפה שלו (עצמו).
(אפשר גם: "אם אינך יודע שפות זרות, אינך יודע דבר על השפה שלך (עצמך).")

ב. [לעיתים] – תיאור

[דוברים דו־לשוניים] – נושא; בתוכו [דו־לשוניים] – לוואי

[משתמשים] – נושא

[בשתי הלשונות שלהם] – מושא; בתוכו [בשתי] – לוואי, [שלהם] – לוואי

[בו־בזמן] – תיאור

שאלה 8

- א. (1) [כי במוח הדו־לשוני מחלת האלצהיימר מתעכבת] – פסוקית מושא
(2) [כי יש לו השפעה חיובית על המוח] – פסוקית תיאור סיבה
(3) [כי ידיעת שפה נוספת מעכבת מחלות, כגון דמנצייה ואלצהיימר] – פסוקית נושא

ב. משפט (1) – מחלת האלצהיימר: נושא

משפט (2) – כדאי: לוואי

משפט (3) – מעכבת: נושא

ג. חוקרים ממליצים על רכישת שפה חדשה כי היא מחיה את המוח.
(או: חוקרים ממליצים על רכישת שפה חדשה, כי רכישת זו מחיה את המוח.)

ד. יש הרבה יותר דוברי סינית מדוברי אנגלית, ואף על פי כן האנגלית נחשבת כיום לשפה הבינ־לאומית העיקרית.

(אפשר גם: "...ובכל זאת / ולמרות זאת / אולם האנגלית נחשבת..." ; או: "אומנם יש הרבה יותר דוברי סינית מדוברי אנגלית, אך האנגלית נחשבת...")

שאלה 9

- א. (1) המחקר החשוב ופורץ הדרך פורסם בירחון החינוך. – הוספה
(2) בכל שפה יש משחקי לשון המביעים משמעות עמוקה או קומית. – ברירה
התפקיד המשותף: לוואי (לוואי כולל).
- ב. ידיעת שפה נוספת מאפשרת כניסה לתרבות של דובריה ומשפרת את הביצועים של המוח.
(אפשר גם: "...וכן / וגם משפרת..." , או בסדר הפוך: "ידיעת שפה נוספת משפרת את הביצועים של המוח ומאפשרת כניסה לתרבות של דובריה.")
- ג. משפט 1: המחקר עסק בהחלטות מוסריות.
משפט 2: החוקר הציג לנבדקים שאלה.
משפט 3: בשאלה יש דילמה מוסרית.

שאלה 10

- א. (1) כמו פתרון בעיות, זיכרון ומחשבה
(2) תהליכים קוגניטיביים גבוהים
(3) מושא
- ב. על פי המשורר הגרמני גתה, מי שאינו יודע שפות זרות, אינו יודע דבר על השפה שלו עצמו.
(אפשר גם: "לדברי גתה, ..." / "לדעת המשורר והוגה הדעות הגרמני גתה, ...")
- ג. משפט (1): חלק הדיבור – שם עצם; התפקיד התחבירי – לוואי
משפט (2): חלק הדיבור – פועל; התפקיד התחבירי – נשוא
משפט (3): חלק הדיבור – שם תואר; התפקיד התחבירי – לוואי
משפט (4): חלק הדיבור – פועל; התפקיד התחבירי – נושא + נשוא (ה' הזיקה = אשר – נושא הפסוקית;
תורמים – נשוא)

שאלה 11

- א. • (1) הסיבה העיקרית [שבגללה מומחים ממליצים על למידת שפה נוספת] היא בריאותית.
(2) ילדים [המתקשרים באמצעות שתי שפות] נהנים מהתפתחות מהירה יותר של המוח.
• התפקיד המשותף: פסוקית לוואי.
• משפט (1): הסיבה העיקרית היא בריאותית.
משפט (2): ילדים נהנים מהתפתחות מהירה יותר של המוח.
- ב. • משפט (2)
• מודליות – צורך / הכרח (חובה)
• קיום / שייכות

שאלה 12

הפועל	השורש	הבניין
מְכִילוֹת	כ-ו-ל	הפעיל
הוֹכַח	ו-כ-ח	הופעל
הָשׂוּוּ	ש-ו-י	הפעיל
מִתְאַפְּיִנִים	א-פ-י-ן	התפעל
תִּשְׁאַל	ש-א-ל	נפעל
נָסוּ	נ-ס-י	פיעל
יִצְטַמָּצוּ	צ-מ-צ-ם	התפעל

שאלה 13

הפועל	השורש	הגוף
מְפָנִים (משפט I)	פ-נ-ם	נסתר
מְפָנִים (משפט II)	פ-נ-י	נסתרים

- ב. דוֹבֵר (משפט 1) – פועל
נוֹסֶפֶת – שם תואר
מְעַצְבֶּת – פועל
הַדּוֹבֵר (משפט 2) – שם עצם

- ג. (1) מְצִיָּאָה
(2) מְדִיָּקֶת – ד-י-ק; מְבוֹדֶה – ב-ו-ד; מְתַחֵלָה – ת-ח-ל

שאלה 14

- א. לָקוּת – ל-ק-י
יָדָעָה – י-ו-ד-ע
יִכָּלֶת – י-כ-ל
מְצוּפִים – צ-ו-ף

- ב. (1) ב-ו-ן
(2) הִבְנָה

- ג. (1) פָּעַל
(2) "צִיּוֹד המדריכים בערכת עזרה ראשונה נעשה בתחילת הטיול." (המשפט השני)
(3) צָד, מְצִיד, מְצִיד

שאלה 15

- א. (ח-ו-ש) חשו / חשים; (י-ד-ע) לדעת; (ק-נ-י/ה) מקנה; (מ-ל-ט) להימלט; (פ-ר-ס-ם) לפרסם; (צ-ר-ך) יצטרך; (ש-כ-ת-ב) ישכתב; (ד-ח-י/ה) לדחות
- ב. (ס-ג-ר) מסגרות; (י-פ-ע) תופעה; (י-ת-ר) יתרון; (ש-פ-ע) השפעה; (ר-כ-ש) רכישה; (ד-מ-י/ה) דמיון; (ב-ד-ל) הבדלים; (ב-נ-י/ה) מבנים; (נ-ס-י/ה) התנסות

שאלה 16

- א. (1) א-ו-ר
(2) נפעל
(3) הפעיל
- ב. (1) אוֹרִית
(2) בסיס וצורן סופי (אור + יֵית)
- ג. • שְׁלִטוֹנוֹת
• תּוֹפֶרֶת
- ד. שְׁיָכוֹת (1): סוג הצורן – גזירה; משמעות הצורן – שם עצם מופשט (הפשטה)
שְׁיָכוֹת (2): סוג הצורן – נטייה; משמעות הצורן – ריבוי בנקבה (רבות)

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon